

3. Kuz'ma-Kachur, M.I. and Horvat, M.V. (2016), Pidhotovka maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly do sub'yekt-sub'yektnoyi vzayemodiyi z uchnyamy na urokakh pryrodoznavstva [Preparing a future elementary school teacher for subject-subject interaction with students in science lessons]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Pedagogy and Psychology*, 2 (4), pp. 85-88.
4. Tkachenko, N.V. (2015), Formuvannya hotovnosti studentiv do vykorystannya tekhnolohiyi ihrovoyi diyal'nosti u protsesi navchannya matematyky v pochatkoviy shkoli [Formation of students' readiness to use technology of play activity in the process of teaching mathematics in elementary school]. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 125, pp. 246-251.

УДК 37.022:372.8

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-74-78

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З АНАТОМІЇ ТА ФІЗІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ: ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ

Кузьма-Качур М. І., Горват М. В., Шелельо А. В.

FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' SUBJECT COMPETENCE FORMATION IN THE HUMAN ANATOMY AND PHYSIOLOGY: GENERAL APPROACHES

Kuzma-Kachur Mariia, Horvat Marianna, Shelelo Antonina

У статті наведено теоретичні питання щодо формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів із анатомії та фізіології людини. Авторами обґрунтовано сучасні підходи до формування предметної компетентності майбутніх учителів із анатомії та фізіології людини в процесі професійної підготовки: системний, синергетичний, компетентнісний та діяльнісний.

Ключові слова: професійна підготовка, компетентності з анатомії та фізіології людини майбутнього вчителя початкової школи.

The article deals with theoretical questions concerning the future primary school teachers' subject competence in human anatomy and physiology formation. The authors substantiate modern approaches of future teachers' subject competence formation in the human anatomy and physiology in the process of vocational training: systemic, synergistic, competent and active.

Key words: vocational training, the future primary school teacher's competences in human anatomy and physiology

Серед провідних напрямів державної політики та відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні (на період до 2021 р.), Закону «Про освіту» (2017), Концепції Нової української школи визначено забезпечення підтримки здоров'я та поширення здорового способу життя шляхом модернізації структури, змісту у організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу. Концепція Нової української школи спрямована на формування загально навчальних та предметних компетентностей молодших школярів. Нові вимоги до випускника, майбутнього вчителя початкової школи, вимагають оновлення методик, диференційованого підходу у визначенні мінімальних, достатніх і спеціальних ґрунтовних знань та умінь з освітніх галузей. Тому проблема підготовки вчителя нової генерації, який повинен бути творчою особистістю, здатною до самонавчання упродовж життя, самовдосконалення і саморозвитку; який постійно шукає, аналізує, апробує раціональніші шляхи, умови, методи, засоби, форми ефективного вирішення конкретних

завдань виховання, освіти і навчання; вчитель-майстер, який відрізняється від рядового вчителя високими морально-духовно-етичними якостями є цілком на часі.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи перебуває у центрі уваги низки науковців: Л. Джелілова (психологічні особливості розвитку професійного мислення), Н. Матяш (ступенева підготовка вчителів початкових класів, підготовка до діагностичної діяльності), К. Степанюк (формування дослідницьких умінь під час проектної діяльності), Л. Ткаченко (розвиток критичного мислення у процесі професійної підготовки), С. Литвиненко (теоретико-методичні засади підготовки до соціально-педагогічної діяльності), О. Ярошинська (проекування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи) та ін.

Аналітичний огляд досліджень засвідчив, що науковці розширили перелік професійних компетентностей учителів початкової школи. Особливу роль у ньому займає «компетентність майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини».

Метою статті є обґрунтування підходів до формування предметної компетентності майбутніх учителів початкової школи із анатомії та фізіології людини.

Аналіз наукових праць свідчить, що поняття «компетентнісний підхід» набуває нової сутності, динамічно розвивається і змінюється відповідно до умов сьогодення. В останні роки швидкими темпами йде модернізація професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, формування її оновленого змісту, розробка відповідних форм і методів компетентнісного навчання. На думку О. Пометун «компетентнісний підхід – спрямованість освітнього процесу на формування ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості, результатом якого є сформованість загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Компетентність включає знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості» [5].

Разом з тим, трактування явища «компетентнісний підхід» у сучасній науці тісно пов'язане відповідності трактування категорії «компетентність». Однак, аналіз літературних джерел виявив неоднозначність у його тлумаченні:

- інтегральна характеристика особистості, що демонструє готовність і здатність на високому рівні виконувати посадові та професійні обов'язки відповідно до теоретичних та практичних надбань, професійного і життєвого досвіду тощо (Н. Бібік [1]);
- володіння відповідними знаннями й здібностями, що дозволяють ґрунтовно судити про цю галузь і ефективно діяти в ній (А. Хуторський [8]) та ін.

У Законі України «Про вищу освіту» поняття «компетентність» визначено як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [6].

Компетентність майбутнього вчителя початкової школи з анатомії та фізіології людини відноситься до групи компетентностей, яка у педагогічній діяльності дозволяє реалізувати зміст освітніх програм з предметів «Природознавство» та «Основи здоров'я» відповідно до вимог освітніх стандартів. Тому ми розглядаємо її як компонент природничої компетентності. Предметна природознавча компетентність – особистісне утворення, що характеризує здатність учня розв'язувати доступні соціально і особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи у сфері відносин «людина – природа» [3].

На нашу думку реалізація компетентнісного підходу в природничій освітній галузі передбачає опанування сутністю певних природних об'єктів, явищ, способів дій у безпосередній практичній природоохоронній діяльності. Тому до уроків слід добирати такі види завдань, які сприяли б усвідомленню дитиною цілісності природи, взаємозв'язків між її

об'єктами та явищами, між людиною і природою [2, с. 138].

Науковець О. Мондич зазначає, що компетентність з анатомії та фізіології людини включає:

- уміння, що є основою теоретичної підготовки педагога – аналітичні, прогностичні, проєктивні;
- здатність вирішувати завдання виховання і духовно-етичного розвитку школярів відповідно до їх вікових, індивідуальних, психофізіологічних особливостей у навчальній і позанавчальній діяльності;
- забезпечення якості освітнього процесу засобами предмету, що викладається;
- уміння проєктувати освітні програми, індивідуальні навчальні траєкторії учнів відповідно до вікових, індивідуальних, психофізіологічних особливостей учнів початкової школи [4].

Компетентність майбутнього вчителя початкової школи із анатомії та фізіології людини, як складова загальнопредметних компетентностей, є основою здатності майбутнього вчителя здійснювати навчання, виховання і розвиток з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Водночас, як складова ключових компетентностей, вона є основою:

- для використання природничо-наукових знань з метою кращої орієнтації в сучасному інформаційному просторі;
- володіння навичками при першій допомозі, методами захисту в екстремальних умовах тощо.

Проведений аналіз літературних джерел дав можливість виокремити визначення поняття «робоче визначення поняття компетентності з анатомії та фізіології людини майбутнього вчителя початкової школи» згідно тлумачного словника (автор О. Біда) як властивості особистості, яка об'єднує систему знань з анатомії та фізіології людини, вмінь і навичок їх застосування у професійній діяльності, здатність використовувати сучасні знання з дисципліни, вміння організовувати освітній процес на принципах здоров'язбереження, бажання дотримуватися здорового способу життя, мотивації для забезпечення охорони життя й здоров'я учнів, їхньої рухової активності в урочній та позаурочній діяльності [7].

У процесі розробки методики формування предметної компетентності студентів із анатомії та фізіології людини за основу науковці беруть системний, синергетичний, компетентнісний і діяльнісний підходи.

Системний підхід орієнтує на дослідження об'єктів як систем, що дає змогу розкрити цілісність об'єкту й механізмів, що забезпечують її; виявлення багатьох образних типів зв'язків складного об'єкту та зведення їх в єдину теоретичну картину.

Синергетичний підхід дає змогу розглянути систему освіти як динамічну, визначити спосіб поєднання нелінійних зв'язків між її частинами, виявити їх сумісність з усіма реальними відносинами як середовищем їх існування.

Компетентнісний підхід є основою розробленої методичної системи формування предметної компетентності майбутніх учителів початкової школи із анатомії та фізіології людини, її теоретичних основ, змісту, форм і технологій навчання.

Діяльнісний підхід передбачає, що діяльність майбутнього вчителя є основою, засобом і вирішальною умовою його професійної підготовки. Професійна підготовка молодого вчителя будується із урахуванням провідного виду діяльності в сучасній початковій школі – здоров'язбережної діяльності.

Таким чином, предметна компетентність з анатомії і фізіології людини є метою й результатом комплексного педагогічного впливу процесу професійної підготовки та самоосвіти на особистість майбутнього вчителя початкової школи і має забезпечити успішну реалізацію завдань природничої освітньої галузі.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н. М. Бібік // Початкова школа. – 2010. – № 9. – С. 1-4.
2. Горват М.В. Нові підходи у формуванні природознавчої компетентності молодших школярів / М. І. Кузьма-Качур, М. В. Горват // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: збірник наукових праць / ред. кол.: Г.В.Товканець (гол. ред.) та ін. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2017. – Випуск 2(6). – С. 137 – 139.
3. Кузьма-Качур М.І. Шляхи удосконалення акмеологічного середовища для формування предметних компетентностей молодших школярів на уроках природознавства / М.І.Кузьма-Качур, М.В. Горват // Молодь і ринок. – 2016. – №6(137). – С. 23-27.
4. Мондич О. В. Особливості підготовки вчителів початкової школи до професійної діяльності у сучасних умовах / О. Мондич // Проблеми освіти: наук. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Випуск № 79. – С. 102-106.
5. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи: [колективна монографія]. – Київ: К.І.С, 2004. – С. 66-72.
6. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014р. № 1556-VII (станом на 14.06.2016 р.) [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
7. Тлумачний словник довідник з анатомії, фізіології, патології дітей з основами генетики: [навч. посіб. для студ. пед. ф-тів ун-тів] / О. А. Біда [та ін.]. – Черкаси, 2011. – 170 с.
8. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Эйдос». – Режим доступу: <http://www.eidos.ru/news/compet>.

References

1. Bibik, N. M., 2010. Kompetentnist' i kompetentsiyi u rezul'tatakh pochatkovoyi osvity [Competence and competencies in Elementary Education]. *Elementary School*, 9, pp. 1-4.
2. Horvat, M.V. and Kuz'ma-Kachur, M.I., 2017. Novi pidkhody u formuvanni pryrodoznavchoyi kompetentnosti molodshykh shkolyariv [New approaches in the formation of science competence of younger students]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Pedagogy and Psychology*, 2(6), pp. 137-139.
3. Horvat, M.V. and Kuz'ma-Kachur, M.I., 2016. Shlyakhy udoskonalennya akmeolohichnoho seredovyshcha dlya formuvannya predmetnykh kompetentnostey molodshykh shkolyariv na urokakh pryrodoznavstva [Ways to improve the acmeological environment for the formation of subject competences of younger students in science lessons]. *Youth and the market*, 6(137), pp. 23-27.
4. Mondych, O.V., Osoblyvosti pidhotovky vchyteliv pochatkovoyi shkoly do profesiynoyi diyal'nosti u suchasnykh umovakh [Features of preparation of elementary school teachers for professional activity in modern conditions]. *Education problems*, 79, pp. 102-106.
5. Pometun, O.I. 2004. Dyskusiiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhodu v ukrainskii osviti [Discussion of Ukrainian teachers on the issues of introducing a competent approach in Ukrainian education]. In: *Competent Approach in Modern Education: World Experience and Ukrainian Perspectives*. Kyiv: K.I.S. pp. 66-72.
6. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 1 lyp. 2014r. № 1556-VII. (Stanom na 14.06.2016 r.) [On Higher Education: Law of Ukraine of July 1 2014 No. 1556-VII (as of June 14, 2016)]. [online] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

7. Bida, O.A. and other. 2011. *Plumachnyy slovnyk dovidnyk z anatomiyi, fiziologiyi, patolohiyi ditey z osnovamy henetyky [Dictionary of anatomy, physiology, pathology of children with basics of genetics]*. Cherkasy.
8. Khutorskoy, A.V. Klyuchevye kompetentsyy y obrazovatel'nye standarty [Key competencies and educational standards]. [online] Online Journal «Eidos». Available at: <http://www.eidos.ru/news/compet>.

УДК 027.021:004:316.772.5(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-78-81

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Курило О.Й., Мовчан К.М., Прокопович Л.С.

SCIENTIFIC LIBRARY AS AN ELEMENT OF THE INFORMATION AND COMMUNICATION INFRASTRUCTURE

Kurylo Oleksandra, Movchan Kateryna, Prokopovych Lidiya

У статті розглядаються питання становлення й розвитку сучасної наукової бібліотеки як складової інформаційно-комунікаційної інфраструктури, окреслено головні завдання книгосховищ. Визначено особливості інформаційно-комунікаційної діяльності в контексті багаторівневості наукової бібліотеки. Представлено взаємопов'язані професійно-діяльнісні комунікаційні середовища (виробничо-комунікаційне та сервісно-комунікаційне). Розглянуто перспективні напрями діяльності книгозбірні в сучасному інформаційному середовищі.

Ключові слова: наукова бібліотека, інформаційно-комунікаційна діяльність, інформаційні ресурси, бібліотечно-інформаційне обслуговування.

The article deals with the issues of formation and development of a modern scientific library as a component of information and communication infrastructure, outlines the main tasks of book stores. The peculiarities of information and communication activity in the context of multilevel scientific library are determined. Introduced interconnected professional communication environments (production-communication and service-communication). The perspective directions of activity of book collections in the modern information environment are considered. Definition and definition of the term "information and communication activity" commonly used by librarians is presented and clarified.

Key words: scientific library, information and communication activities, information resources, library and information services.

Сучасна бібліотека як інформаційно-комунікаційна система, яка концентрує, виробляє та надає суспільству для користування інформаційні ресурси в традиційному й електронному вигляді, є посередником у соціальній комунікації, пов'язаній з обміном науковою та соціокультурною інформацією.

В умовах стрімкого зростання обсягів інформації особливого значення в діяльності бібліотек набуває забезпечення її організації відповідно до актуальних інформаційних запитів освіти, науки й культури шляхом створення електронних каталогів, баз даних, науково-довідкових ресурсів та забезпечення дистанційного доступу до віддалених ресурсів інших бібліотек, інформаційних центрів і мереж.

Головними завданнями розвитку сучасних бібліотек, як зазначає Л.Пономаренко, є формування українського сегменту освітнього інформаційного простору, розвиток наукових

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>